

- l) Verkių, 1969 m. Vilniaus raj.
 m) Okolicos, 1979 m. Šalčininkų raj.
 n) Šiaulių kaimo, 1981 m. Širvintų raj.

žr. pav. 7.

V. Aleksiejūnas (Vilnius)

PIRMOSIOS LIETUVIŠKOS KALTINĖS MONETOS

1. Kiekvieno krašto ar valstybės pinigines apyvartos atsiradimas, monetų kaldinimo pradžia - tai patys svarbiausi, labiausiai tyrinėtus dominantys klausimai. Šiuo metu dar neišskus pirmųjų lietuviškų kaltinių monetų tikslus pasirodymo laikas, priklausomybė, kaldinimo vieta.

2. Reikšmingi darbai apie šias monetas išspausdinti XX a. I pusėje. Daug vertingos informacijos savo publikacijose pateikė M. Gumovskis. Ypatinga vieta lietuvių numizmatų tarpe tenka P. Karazijai, paskelbusiam kelis lobius. Paminėsime G.B. Fiodorovo (1949; 1951) išskirtus keturis monetų tipus:

- Tipas I - Av. įrašas "pečat".
 - Rv. ietigalis ir kryžius.
- Tipas II - Av. ietigalis ir kryžius.
 - Rv. "Gedimino stulpai".
 ("Stieby vartai").
- Tipas III - Av. Vytis.
 - Rv. "Gedimino stulpai".
 ("Stieby vartai").
- Tipas IV - Av. Vytis.
 - Rv. Dvigubas kryžius skyde.

Monetos priskiriamos LDK kunigaikščiams.
 Tipai išvardinti chronologine tvarka ir turėtų būti

kaldinti Algirdo-Kęstučio-Vytauto-Kazimiero Jogailaičio valdymo laikais. Žr. pav. 8.

Šios monetos turi daug atmainų. Galbūt ateityje išaiškės nauji monetų tipai, kurių vienetai randami mūsų dienomis archeologinių tyrinėjimų metu. Ne mažiau svarbūs yra ir vėlesni archyvinių šaltinių apibendrinimai, naujų monetų radimviečių topografavimas, lobių skelbimai.

3. Apžvelgę didesnių muziejų fondus ir susipažinę su nauja archeologinių tyrinėjimų medžiaga, nurodysime minimų monetų svarbesnius rinkinius:

Muziejus	Radimo vieta	Lobis Kolekcija Senkapiai	skaičius (vien.)			
			tipas I	tipas II	tipas III	tipas IV
IEM	Verkiai	lobis		16		
IEM	Alovė				5	
IEM	Labanoras				25	
KVIM	Šančiai		85			
KDM	Verkiai			1841		
TKM	Rykantai			73		
TKM	Trakai			18		
ŠAM		kol.				1
VE		kol.	12	26	9	
WMN	Vilnius	lobis		48		
	X			97		
		kol.	2	31	12	4
KMN		kol.	4	65	15	1
LDM		kol.		12	1	
KVIM	Karmėlava	senk.	1			
UKM	Ažugiriai			4		
IEM	Diktarai			3	6	
IEM	Kriemala			10		
KVIM	Radikiai			32	1	
IEM	Rumšiškės			5	32	
IEM	Skrebinai			2	6	

lentelės tęsinys

Muziejus	Radimo vieta	Lohis Kolekcija Senkapiai	skaičius (vien.)			
			tipas I	tipas II	tipas III	tipas IV
IEM	Jakštaičiai				3	
KVIM	Kejėnai				6	
ŠAM	Šiauliai				1	
KVIM	Šilalis				9	
IEM	Inarkūnai					1
IEM	Sariai					1
			104	2292	134	8

Be to, keletą ar keliolika monetų turi kiti muziejai Vilniuje, Kaune, Alytuje, Švenčionyse, taip Rygoje, Baku, Poznanėje (LLR), Torunėje (LLR). Jos daugiausia iš archeologinių paminklų arba įsigytos iš privačių asmenų, tačiau pastarosios dažnai neturi tikslesnių metrikų.

Visos jos laukia nuoseklaus statistinio, metrologinio apdorojimo, pratų nustatymo.

E. Svetikas (Alytus)

XVI-XVII AMŽIŲ MONETOS LEIPALINGIO (LAZDIJŲ RAJ.) SENKAPIUOSE

1. AKM 1982 m. tyrinėjo Leipalingio senkapius, kuriuose rastas 101 kapas. 23 kapuose (5 vyrų, 6 moterų, 12 vaikų-paauglių) aptiktos 37 monetos. Dar 6 monetos rastos atsitiktinai.

2. Žygimanto Augusto monetos rastos 2 kapuose. Vyro kape Nr. 11 - 1 pusgrašis; suardytuose vyro ir vaiko kapuose Nr. 57-58 - 1 1570 m. dvidenaris.

3. Zigmanto III Vazos monetos rastos 6 kapuose. Vyro kape Nr. 98 - 1 Rygos šilingas (be šios monetos rasta dar vienos, nenustatytos monetos fragmentai). Moters kape Nr. 77 - 1 Rygos šilingas. Vaikų kapuose: kape Nr. 1 - 1 Rygos šilingas; kape Nr. 5 - 1 dvidenaris ir 1 1615 m. grašis; kape Nr. 7 - 1 Rygos šilingas; kape Nr. 101 - 1 1620 m. dvidenaris.

4. Jono Kazimiero monetos (variniai šilingai) rastos 9 kapuose. Vyrų kapuose: kape Nr. 54 - 1 šilingas; kape Nr. 92 - 2 Lietuvos šilingai ir 2 Lenkijos šilingai; kape Nr. 97 - 1 Lietuvos šilingas. Moterų kapuose: kape Nr. 32 - 1 Lietuvos, 1 Lenkijos ir 2 nenustatyti šilingai; kape Nr. 100 - 1 šilingas. Vaikų kapuose: kape Nr. 23 - 1 Lenkijos šilingas; kape Nr. 27 - 1 Lenkijos šilingas; kape Nr. 29 - 1 Lenkijos šilingas; kape Nr. 51 - 1 šilingas.

5. Aptikta ir Švedijos valdovų monetų. Gustavo II Adolfo 1 šilingas moters kape Nr. 65. Kristinos monetos rastos 4 moterų kapuose: kape Nr. 65 - 1 1653 m. Livonijos šilingas; kape Nr. 94 - 2 Rygos šilingai. Vaikų kapuose: kape Nr. 3 - 1 Rygos šilingas ir 1 nenustatytas šilingas; kape Nr. 95 - 1 Rygos šilingas ir 2 Livonijos šilingai. Karolio X Gustavo rastas 1 1654 m. šilingas moters kape Nr. 65. Išsiskiria moters kapas Nr. 65, kuriame aptiktos trijų Švedijos valdovų monetos.

6. Trijuose kapuose (vyro kape Nr. 98, moters kape Nr. 87 ir vaiko kape Nr. 60) rasta neaiškių monetų fragmentų. Suardytoje kapinyne dalyje aptikta: 1 Jono Albrechto pusgrašis; 2 Žygimanto Senojo: 1 - 1521 m. ir 1 - 1526 m. pusgrašis; 3 Zigmanto III Vazos monetos - 2 Rygos šilingai ir 1 - 1595 m. Rygos trečiokas.

7. Daugiausia buvo Rygos (Livonijos) mone-